

TRABANTOVY TOULKY KNIHOU

průvodce na čtenářskou cestu
Bibli (nejen) pro prvočtenáře

ČÁST 2.
(KAPITOLY 71 - 140)

Ex 20,17 – Dt 27
Mt 24,36 – Sk 11

Jan Vojvodík

(jak jsem je sedm let pro radost
psal jako svůj blog na:
toulkyknihou.wordpress.com
pod jménem Trabant)

TRABANTOVY TOULKY

KNIHOU – část 2.

Průvodce na čtenářskou cestu Biblií
(nejen) pro prvočtenáře

Část 2. (kapitoly 71 - 140)

Ex 20,17 – Dt 27

Mt 24,36 – Sk 11

Jan Vojvodík

(jak jsem je sedm let pro radost psal jako svůj blog na
toulkyknihou.wordpress.com pod jménem Trabant)

71. O ŽIVOTNÍCH KOŠÍKÁŘÍCH A HORIZONTECH DESÍTKÁŘŮ (Ex 20,17 a Mt 24,36-51)

DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (EXODUS): KAPITOLA 20, verš 17 (STARÝ ZÁKON)

„Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu.“

Ono „dychtění“ vyjadřuje soudobá čeština pojmem „závist“. Závist je předstupněm přečinů proti majetku a proti životu – cizímu, a dokonce vlastnímu. Závidět lze nejen dům, ženu, otroky, či dobytek, ale také postavení, zdraví, vliv, rodinné vztahy, původ, vzdělání, národnost – věci velké i malé, ty, které závidí kdekdo i ty, které specificky závidíme právě my. Závist je reakcí na realitu vlastního omezení, na skutečnost, že strom životních příležitostí je větší než ošatka našeho života. Ovoce, které sbíráme, mnohonásobně převyšuje objem nám vymezeného košíku. Snadno podléháme iluzi, že krásný plod, který závidíme sousedovi, je

lepší než naše vlastní scvrklá jablíčka, nedostatečně poučení ze života a supermarketu, že to pěkné ovoce a zelenina bývá často důsledkem nezdravého chemického přehnojení, a to svaštělé a nehezké je nakonec kvalitnější, zdravější. Snaha získat sousedovo „lepší“ ovoce může vést nejen k tomu, že o ně souseda připravím, ale také k tomu, že sám sebe a své vztahy zničím přepjatou snahou vypěstovat si stejné, ba lepší.

„Nebudeš (dychtit)“ je i v tomto případě spíše realizovanou možností než příkazem. Ten, kdo důvěřuje Mojžíšovu Bohu natolik, že starost o kvalitu obsahu svého životního košíku nechá na něm, není ohrožován a provokován úspěchem souseda, bližního. Důvěra Bohu je odpovědí na volání závisti. V důvěře Bohu se mohu spokojit s rolí pomíjivé sedmikrásky v přízemí záhonu nádherných růží. V důvěře Bohu mohu najít spokojenost se svým majetkem, vzděláním, věkem, zdravím či nezdravím, postavením, se svou rodinou, ženou, se svým býkem a svým oslem – protože o úspěchu či neúspěchu života nerozhoduje (možná chemicky dosažená) barevnost a šťavnatost obsahu mého košíku, ale ten, na jehož dlani se svým košíkem stojím, ten, na jehož dlani obsahem svého košíku manifestuji svou důvěru či nedůvěru.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 24, verše 36 - 51 (NOVÝ ZÁKON)

V podmínkách prvního století, v podmínkách vážného očekávání brzkého nastolení Božího království, má dnešní text zdánlivě jinou váhu než dnes, v jednadvacátém století, kdy o konci světa každé čtvrtletí komicky píší bulvární plátky. Přesto – nenaplnění tehdejších časových představ sice odsunulo Boží království za horizont první generace křesťanů, ale nevedlo k rezignaci na očekávání zásadní změny, očekávání nastolení toho království, o kterém hovořil a které svým životem, smrtí a vzkříšením představil Ježíš, který je Kristus.

Koneckonců, když čteme řádky dnešního textu, připuštěme si k tělu a pod kůži vědomí, že ať je to s časovým horizontem ukončení dějin a nastolení Božího království jakkoliv, pro nás, pro mne a pro tebe, se tento horizont počítá jen do výše zbývajících let mého a tvého života. S tímto horizontem musí počítat důvěra i nedůvěra, víra i nevěra. Počty jsou to jednoduché a vystačí si v nejlepším případě s desítkami.

Každé ráno se probouzíme do nového dne svého jediného života. Každým novým dnem procházíme po úzké cestě mezi minulostí za sebou a budoucností před sebou. Každé ráno se

o včerejšek zvětšuje minulost a zmenšuje budoucnost. V přítomnosti se já i ty rozhodujeme pro důvěru, nedůvěru či lhostejnost vůči Ježíši, který je Kristus, a vůči království, které hlásal a které demonstroval. Přítomnost dnes je a zítra není. Dnes jsme a zítra nejsme. Tento časový horizont mějme před očima, když čteme dnešní oddíl Matoušova evangelia.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

72. O STAVĚNÍ NA HLAVU A HODINOVÉM STROJKU (Ex 20,18-21 a Mt 25,1-13)

DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (EXODUS): KAPITOLA 20, verše 18 - 21 (STARÝ ZÁKON)

Po deseti „příkázáních“ následuje krátký text oddělovací „před“ a „po“, oddělovací oněch deset zásadních výroků od následující (počínaje 22. veršem) sady aplikací a dotažení deseti výroků do každodenní praxe konkrétního společenství.

Jako před vydáním „Desatera“, i po něm čteme oddělovací texty o doprovodných jevech, vzbuzujících vážnost, ba až obavu. Nenechme se znejistit pojmy jako „vyzkoušet“, „bát“, „hřešit“. Na tomto místě jde o zkratky, které jsme v Toulkách Knihou již dříve demonstrovali na životních příbězích a v širších souvislostech. A tak už víme, že „vyzkoušet“ nesouvisí s výkonem, ale s důvěrou. Víme, že „bát se“ nesouvisí se strachem, ale s bázní, s „braním vážně“. Víme také, že „hřešit“ neznamená chovat se nedovoleně, ale „minout cíl, míjet cíl“.

Občas se nám stane, že při četbě biblických textů

narazíme na slovo, větu, událost, příběh, které nás zarazí, znejistí, zdají se stavět vše předchozí na hlavu. Bible ovšem není učebnicí, není knihou pouček. Staví k sobě příběhy, na jejichž vzájemném kontrastu a v jejichž vzájemném rozhovoru je naznačen směr kudy přemýšlet, kudy chápat, kudy jít, kudy žít. Čtenář je konfrontován s neobvyklým literárním žánrem, žánrovou mozaikou – a každé nepochopení, každé zaražení se nad textem je potřeba vnímat spíše jako výzvu k otázkám a odpovědím, jako otazník k hledání, ne jako vykřičník k zavření, k rezignaci, k odložení do knihovny. Proto se stránkami této neobvyklé knihy touláme společně.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 25, verše 1 - 13 (NOVÝ ZÁKON)

Příběh, podobenství, ilustraci o deseti družičkách s lampami je obtížné nějak uchopit. Na rozdíl od ostatních evangelijních podobenství není jasně přehledný, nevyčnává z něj žádná rukojeť, za kterou bychom zvedli poklici ilustrace a odkryli talíř s poučením. Čtenář, který chce rozumět tomu, co čte a vykladač, který se pokouší tento příběh rozkrýt, rozparcelovat, předžvýkat čtenáři k pochopení, brzy narazí na obvyklé symboly (olej) jejichž užití v kontextu příběhu je neobvyklé a nepochopitelné; narazí také na dějové zvraty, které vše ještě více komplikují (usnutí družiček). A tak existují církve, vykladači a výklady, které tento příběh detailně rozměří, najdou, vyjmou a rozkryjí symboly, určitým způsobem si umístí dějový rámec do konkrétní časoprostorové situace a předloží čtenáři systemizovaný příběh, kde je vše jasné a pochopitelné.

Trabant ovšem není ani církev, ani vykladač – chce být především čtenář a hovořit k dalším čtenářům jako ten, kdo knihu, ve které se společně touláme, již četl, přemýšlel o ní, stala se mu profesí. Jako čtenář si tedy mohu dovolit rezignovat na rozebrání textu na prvočinitele a zpětné složení

do podoby hodinového strojku, které by podle mne ostatním čtenářům pramálo prospělo. Mohu si dovolit omezit se na významná sdělení, která v textu nacházím a která považuji za sdělení, které by čtenář neměl přehlédnout.

Tedy:

Družičky očekávají nastolení Božího království, jehož příchod hlásal a demonstroval Ježíš, který je Kristus. Příběh je umístěn v Matoušově evangeliu, jehož text vzniká v době, kdy je již patrné první zklamání z prodlení – účastníci evangelijních událostí a první následovníci očekávali příchod Božího království ve velmi blízkém časovém horizontu, který se nenaplnil. S tímto vědomím je třeba vnímat texty 24. a 25. kapitoly Matoušova evangelia, vyzývající k bdělému očekávání. Není nutné spekulovat a rozvíjet mnohoslibné konstrukce nad počtem družiček, nad nádobkami s olejem, nad kupci, kteří s ním obchodují. Podstatné je, že družička bez hořící lampy nemůže vejít na svatbu. Podstatné je, že VŠECHNY usnuly. Podstatné je, že rozdíl mezi pošetilostí a rozumností spočívá ve vážnosti, s jakou družičky přistoupily ke své toužebně očekávané výpravě, jak dostatečně či nedostatečně se vybavily na cestu. Podstatné je, že každá stojí ve zlomové chvíli sama za sebe.

Opatrně přeloženo:

Příchod Božího království je vážná událost. Příchod Božího království může být podle našich měřítek výrazně opožděn. Je rozumné se zpožděním předem počítat.

Opatrně dotazeno:

Nikdo nejsme dokonalí, každého z nás jednou přemůže únava, nemoc, stáří. Teď je čas se připravit, teď je čas budovat vztah důvěry s „ženichem“, s Ježíšem, který je Kristus, hořet ohněm, kterým před více než dvaceti staletími zapálil Ondřeje, Jakuba, Petra, Jana, Martu, Marii, Zuzanu.... Opakovaně prožívaný a realizovaný postoj důvěry vůči Bohu stále znovu a znovu (navzdory všem zpožděním, výlukám, úkladům a odkladům) živí a rozněcuje oheň v lampě našeho života. Opakovaně prožívaný a realizovaný postoj důvěry vůči Bohu umožní překonat i dlouhý spánek, únavu, selhání, nemoc, stáří. Hoří vstříc ženichovi až za půlnoc, až za hrob, až za všechna zpoždění, výluky, úklady a odklady.

Těším se na vás příště! Váš Trabant

73. O NAVRŠENÝCH KOPEČCÍCH A INVESTIČNÍ MATEMATICE (Ex 20,22-26 a Mt 25,14-30)

DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (EXODUS): KAPITOLA 20, verše 22 - 26 (STARÝ ZÁKON)

Dnešním textem vstupujeme do uceleného oddílu, pokrývajícího zhruba tři kapitoly; do jakéhosi zákoníku, tedy souboru právních ustanovení pro každodenní život izraelského společenství. Není náhodou, že začíná stejně, jako začínalo Desatero – jasně vymezuje nejprve to nejdůležitější – náboženský základ nového společenství; věci všední tedy zatím počkají, protože každodenní život se orientuje a staví svůj směr na vztahu k Bohu, není tomu naopak. Z toho komu, čemu a jak věříme, ke komu, čemu a jak se upínáme, vycházejí naše všední postoje a vztahy k lidem, k majetku, k okolnostem. Z toho komu, čemu a jak věříme, vyrůstá naše orientace i dezorientace, bez ohledu na to, zda o tom takto přemýšlíme a zda to takto vnímáme.

Izrael vstupuje, vrací se do prostředí kanaánské vysočiny, země plné náboženských představ a tradic.

Izrael nebude svému Bohu budovat oltáře všude tam, kde se lid usadí, oltáře jako pojistky požehnání, pojistné smlouvy k místu – izraelský Bůh není pojišťovací ústav. Bůh sám rozhodne, kde se oltář postaví. Navíc oltář zcela prostý, neopracovaný, neuctíváný sám o sobě, ale jen jako místo pro oběť, pro vyznání. Žádný indiánský totem, žádná babylónská věž, ale jen navršené kameny, navršená hlína. Izrael se tak bude chovat radikálně odlišně od svých sousedů, bude nábožensky vyčnívat z řady, stane se živým otazníkem. Podobně rozumějme také požadavku nevystupovat k oltáři po stupních – aby starověký blízkovýchodní oděv neodhaloval to, co má být zakryto, aby obětování na oltáři nepřipomínalo rituály plodnosti, běžné u kanaánských sousedů.

Uvědomit si v souvislostech vztah Bůh – člověk, člověk – Bůh, bylo smyslem 20. kapitoly. Kapitola jednadvacátá až třiadvacátá bude tento vztah aplikovat na všední život. Budeme společně u toho.

Starozákonní texty, jimiž se spolu procházíme, je i ve 21. století možné vnímat nejen jako historii, jako jeden z kulturních pramenů evropské civilizace, ale především jako stále znovu a znovu živé dění, živý rozhovor mezi Bohem a člověkem, Bohem a čtenářem. Rozhovor, který klade otázky našemu vlastnímu životu, bez ohledu na jeho moderní atributy. Rozhovor, který i v internetové a nanotechnologické

době obrací náš pohled k tomu, co je podstatné – protože to podstatné a nepodstatné se za ty necelé čtyři tisícovky let sice tisíckrát kulturně a technologicky převléklo, ale ani jednou nezměnilo.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 25, verše 14 - 30 (NOVÝ ZÁKON)

„Podobenství o hřivnách“ není na první pohled textem, s jehož pochopením by měl moderní čtenář problém. Naše doba podílových investičních fondů, alternativních investic, doba, která běžně a všudypřítomně skloňuje pojmy jako úrok a inflace, velmi dobře rozumí ztrátě hodnoty majetku, který se zakope, neinvestuje se, nechá se ladem. Týká se to i drahých kovů – zakopeme-li zlato a dojdeme si pro ně za několik desítek let, pravděpodobně zjistíme, že za ně sice utržíme vyšší nominální hodnotu, ale reálně si v současných cenách za tento majetek pořídíme v základních komoditách (potraviny, půda, nemovitosti, energie) zhruba totéž, co bychom za své zlato dostali o těch pár desítek let dříve. Cílem rozumného investora není uchovat hodnotu, ale rozmnožit investici.

Odtud přistupme k textu podobenství. Časový horizont („po dlouhé době“) se velmi podobá horizontu produktivních let lidského života (cca 40 let). Na počátku obdržené „hřivny“, počáteční hodnota investice, mají být odevzdány zpět, přiměřeně rozmnožené – minimálně o úrok, ale dobrá investice nežije z úroků – násobí investici investicí, obrazně a

idealizovaně řečeno: z ševcovského verpánku a dvou zdravých rukou vybuduje Baťovu továrnu.

„Hřivna“ přitom není málo: představuje měnovou jednotku, tzv. „talent“, počítanou ve stříbře jako 36 kg stříbra. Velmi přibližně spočteno, na současném (2011) komoditním trhu by toto množství představovalo 1 157 trojských uncí stříbra. Při aktuální (2011) ceně 32,41 USD za trojskou unci stříbra jde tedy o cca 37 498 USD, tedy, při současném (2011) směnném kurzu, o zhruba 704 850 Kč za jednu hřivnu.

Bible ovšem není učebnicí ekonomie, není investiční příručkou. Hřivna z podobenství není souhrnem ekonomických možností. Lze si za ni dosadit nejen majetek, o ten zde nejde. Hřivny z dnešního podobenství představují spíše součin času a možností kdy a jak se učit důvěřovat Ježíši, který je Kristus, následovat jej ve službě ostatním, podle možností, schopností a času, které jsme dostali. Nejpodstatnějším sdělením tohoto podobenství je, že darovaný čas a příležitosti nemáme užívat jen pro sebe, ale také pro druhé. Že v životě nejde o výkon a prožitek, ale o smysl a užitek (zakopaná hřivna smysl a užitek ztratila). Hřivnu z podobenství můžeme odvážně označit jako „život“.

Ať jsme chudí či bohatí, staří či mladí, máme k dispozici určité časové rozpětí, v němž smíme žít. Máme své sociální vazby, své mezilidské vztahy. Nevisíme ve vzduchoprázdnu, žijeme své životy mezi lidmi (často všelijakými, ale přece

lidmi). Následovat Ježíše, který je Kristus, neznamena, že čas a sílu budeme investovat do sebe, do své rodiny, do svých životů a do komodit - a majetek nebo jeho část budeme přinášet (nebo nakonec odkážeme) církvi. Následovat Ježíše, který je Kristus, znamená investovat svůj čas a sílu do smysluplného žití, do budování vztahu důvěry s Ním, do budování zdravých mezilidských vztahů, do zájmu o potřeby a životy druhých, do království, které není z tohoto světa. Do důvěry a vztahů stojí za to investovat. Bohatství a chudoba nejsou jen ekonomické veličiny. V životě nejde o peníze, ale o všechno. O život.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

74. O VETKANÉM KLUBKU A POSLEDNÍM TURNIKETU (Ex 21,1-23,19 a Mt 25,31-46)

DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (EXODUS): KAPITOLA 21, 22 a 23 do verše 19 (STARÝ ZÁKON)

Dnešní text je zákoník, právní literatura – proto není příliš čtivý. Navíc jde o zákoník sepsaný stovky let před Kristem, v jiné kultuře, jiném letopočtu. Pro teologa nebo religionistu je tento zákoník velmi zajímavý – objevují v něm různé paralely, sledují v něm prolínání náboženských kultů. My ale chceme při Toulkách Knihou číst text jako čtenáři, ne jako teologové, religionisté, historikové, právníci. Jako čtenáři vzdálení od textu přes nejméně dvě a půl tisícovky let smíme vzít na vědomí, že jde o zákoník velmi složitě zakomponovaný do specifické kulturní a náboženské situace a smíme rezignovat na rozmotávání nerozmotatelného klubka vláken, kterými je do dobového kontextu vetkán.

Přesto si všimněme, že navzdory tvrdé starověké realitě:

Jsou stanoveny jasné hranice pro mezilidské vztahy,

ekonomické vztahy, náboženské vztahy. Ve společnosti, pro kterou byl zákoník vydán, nepanuje chaos nebo trh, ale řád a systém.

Majetek je méně než zdraví nebo život a nemajetný je hoden ochrany.

Host požívá zvláštních výsad, protože zákoník platí pro národ, který prožil vlastní zkušenost s tím, jaké je být hostem v cizí zemi.

Lichva je nepřípustná a exekutor by se neužívil.

Pomluva a korupční chování jsou přísně zapovězeny.

O tom, co je dobro a co zlo, nerozhoduje názor většiny.

Prošli jsme dnes (velmi rychle) prastarým trestním a občanským zákoníkem. Když se budeme pozastavovat nad jeho občasnou tvrdostí a nedostatkem humanity, pro pořádek nezapomeňme, že i tento zákoník podléhá nadřazenému právnímu nástroji, ústavě – „Desateru“ – a tato ústava si vyhrazuje právo vyslovit poslední slovo v situaci, kdy starozákonní spravedlnosti kultura uvázala šátek přes oči.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 25, verše 31 - 46 (NOVÝ ZÁKON)

Předchozí dvě velká podobenství „O deseti družičkách“ a „O hřivnách“ jsou doplněna podobenstvím třetím - „O posledním soudu“. Všechna tři podobenství jsou součástí rozsáhlého celku zahrnujícího dvě kompletní kapitoly (24. a 25.) a představujícího téměř 10% celkového textu Matoušova evangelia.

Celý tento veliký oddíl vrcholí právě v dnešním podobenství „O posledním soudu“. Zpochybňuje kolektivní kritérium závěrečného dělení – hranice mezi definitivním úspěchem a neúspěchem, smyslem a nesmyslem každého života nebude vedena podle národnostního nebo náboženského klíče, podle míry židovství či nežidovství, podle míry křesťanství či nekřesťanství. To je sdělení, ke kterému podobenství vede, které ilustruje, koloruje a nasvědčuje, aby nebylo přehlédnuto.

Nasvíceno tedy je především to, že ten závěrečný turniket, ke kterému jsme všichni unášeni proudem života od vchodu narození k východu smrti a který rozděluje hodnotu od zbytečnosti, nemá boční V.I.P. vstup pro správně věřící, správně zajištěné, správně pojištěné. Rozdíl mezi „ovcemi“ a

„kozly“ nespočívá v jejich náboženské hodnotě vyjádřené počtem a kvalitou správně realizovaných náboženských úkonů.

Všichni se rodíme jako malí sobci, abychom standardizování školní docházkou a vyceповání nevzornými vzory okolí dorostli ve velké sobce, protože svět, ve kterém žijeme, je světem sobců, izolací, karanténou adamů a ev. Zakrýváme nahotu své touhy po lepším světě fíkovými listy majetku, postavení, esoteriky a náboženství. Rádi se převlékáme za ovce. Já i ty.

Náboženství oblékané jako ovčí kůže na kozla je nesmyslný podnik. Skutečné náboženství není převlek, demonstrativní V.I.P. nálepka pro boční vchod na závěrečném turniketě, protože co kdyby...

Skutečné náboženství představené v Matoušově evangeliu, které společně pomalu dočítáme, je dnešním podobenstvím nasvíceno a vybarveno: následovat Ježíše, který je Kristus, znamená důvěřovat mu natolik, že se odvážíme rezignovat na fíkové listí majetku, postavení, náboženství, a radikálně, úpěnlivě spolehnout na Něj. Takové následování je cesta proti proudu a směru našeho světa, proti vlastnímu sobectví a vlastnímu strachu. Cesta, na které se otevírají oči, srdce a peněženky pro nouzi druhých. Cesta, která stejně jako všechny ostatní jednou skončí před tím posledním turniketem, oddělujícím „ovce“ od „kozlů“,

kde padají všechny převleky. Cesta, která nás nepřevlékne, ale geneticky změní.

A tak při posledním turniketu slyšíme NE převleku a ANO proměně, NE náboženské kvalitě a ANO kvalitě náboženství. A právě toto jednoduché sdělení je nasvěcováno, ilustrováno a kolorováno podobenstvím „O posledním soudu“ nejen pro farizeje a zákoníky na přelomu letopočtu, ale i pro farizeje a zákoníky v nás, ve mně, v tobě.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

75. O STAROVĚKÝCH HYPERMARKETECH, O APARÁTECH, O TREZORECH (Ex 23,20-33 a Mt 26,1-5)

DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (EXODUS): KAPITOLA 23, verše 20 – 33 (STARÝ ZÁKON)

Předchozí dvě a půl kapitoly, které měly formu zákoníku, navazovaly svým začátkem na vyhlášení Desatera jako „ústavy“ nového národního uspořádání, nového „státu“ - a nyní je za tyto dvě a půl kapitoly připojen text vysvětlující způsob převzetí země, převzetí půdy, ze které kdysi odešel Jákob – Izrael se syny do Egypta a kterou ještě dávno předtím kolonizoval zdaleka přicházející Abram, který se později stal Abrahamem. Abraham žil na kanaánské vrchovině jako cizinec, host, „naplavenina“, jak se říkává v jižních Čechách. Jediným Abrahamovým nemovitým vlastnictvím bylo pole s jeskyní, kde pohřbil svou ženu Sáru. Třebaže Abrahamovi potomci až po Jákobova Benjamina na kanaánské půdě zdomácněli – i my považujeme za svůj domov místo, kam jsme odkudsi přišli před deseti, dvaceti lety – jejich kořeny

byly jinde: geneticky ve vzdáleném sumerském velkoměstě Ur, Abrahamově původním domově a nábožensky u Abrahamova Boha, který nepocházel ani z Kanaánu, ani z Ur, ale vynořil se Abrahamovi z dějin jako ten, kdo byl před dějinami a bude i po nich.

Izraelský národ, stát bez půdy a bez vlastních hranic, nevstoupí do Kanaánu jako dobyvatel, ale osídlovatel. Není ve sporu s kanaánským obyvatelstvem, pouze dostává z ryze náboženských důvodů jeho zemi, aby na v tehdejší světě velmi viditelné půdě mezi Egyptem a Mezopotámií svědčil o svém Bohu tím, že bude mezi svými sousedy vyčnívat svými zvláštními náboženskými projevy. Bůh zajistí, že země bude nenásilně vyklizena – a na Izraeli bude pouze záležet, aby se dospěle vyrovnal s kanaánským náboženstvím – zbořil oltáře kanaánských bůžků a udržel si bytostnou důvěru k Abrahamovu Bohu i uprostřed blízkovýchodního náboženského hypermarketu.

Obsazení Kanaánu neměla být politická ani vojenská akce, šlo o náboženský spor. Jako v Egyptě porazil Abrahamův Bůh na hlavu zástup tamních božstev v čele s faraonem, i v Kanaánu by spory s tamními bůžky řešil Abrahamův Bůh svým způsobem, adekvátním situaci a sledujícím plán, který uplatňoval již od zavolání Abrama, Teracha a Lota ze sumerského Ur. Proč tomu tak nakonec nebylo, proč se z obsazení Kanaánu nakonec stala válečná operace a nový

stát bez hranic své přislíbené hranice nakonec dobýval železem, budeme číst v příštích dílech Toulek Knihou.

Z dnešního textu si však můžeme do svých životů ve 21. století odnést, že v důvěře Abrahamovu Bohu nezáleželo a nezáleží na množství nepřátel, velikosti překážky a představitelnosti či nepředstavitelnosti možných řešení obtížné situace. To, na čem ve skutečnosti záleží, není poměr sil, ale poměr, jaký zaujímáme k nabídce náboženského hypermarketu esoterikou přesyceného moderního světa, na základě důvěry k možná neatraktivnímu, nenablýskanému, nmodernímu, ale rozhodně jedinému Abrahamovu Bohu.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 26, verše 1 - 5 (NOVÝ ZÁKON)

Po rozsáhlém textovém bloku posledních pěti kapitol, jehož jednotící linkou je umístění textu do Jeruzaléma a odlišení mesiášského dění od tradičního náboženství, je zjevné, že Ježíš, který je Kristus, se nevejde do žádné z obvyklých náboženských škatulek, jeho zvěst nelze ochočit, zkrotit udílem izraelské náboženské autority. Nepohodlný Mesiáš tak překáží a nakažlivost jeho myšlenek vyžaduje radikální řešení.

Problémem náboženských autorit tehdy i dnes je přecenění formy a nedocenění obsahu. Forma je člověku bližší, může být kodifikována, legislativně upravena, přesně vykolíkována do jasných hranic a její porušení systematicky sankcionováno. Taková systemizovaná forma vyžaduje aparát, tvoří pracovní místa, zajišťuje poklidnou existenci tím, že užívá vlastní pojmosloví a vlastní jazyk, který nutno závazně vykládat mezi zasvěcenými a tlumočit nezasvěceným.

Obsah je přitom schopen – a povolán – „formovat“ formu. To obsah dává formě věrohodnost, opodstatněnost, esenciální smysl. Obsahem jednotlivcova křesťanství je

bytostná důvěra vůči Bohu; polem, na němž se pěstuje, je každodenní život s jeho vztahy a zápasy; úrodou, kterou nese, je smysluplnost - smysl, který dokáže vzdorovat času a přenést život přes mrazivou náruč hrobu.

Obsah je živý, forma je z plastiku. Forma je potřebná, aby se obsah nerozlil, nevsákl do země, nevypařil se, nevytratil. Forma by se však neměla stát trezorem. Její úlohou je „uchovat“, ne „schovat“.

Obsah oživuje, přeháněná forma umrtvuje.

„Zabijme jej. Jen ne při svátečním shromáždění, aby se lid nebouřil“.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

76. O ÚKAZECH A DŮKAZECH, KARTÁCH A LUSTRACÍCH (Ex 24 a Mt 26,6-16)

DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (EXODUS): KAPITOLA 24 (STARÝ ZÁKON)

Dnešní kapitola může ve čtenáři vyvolat mnoho jednoslabičných otázek, mnoho „co“, mnoho „jak“. Podle mne je ovšem zbytečné klást si v souvislosti s textem právě tyto otázky. Otázky typu „co to bylo pod Božíma nohama“ a „má Bůh nohy“ a „co ten oheň a co ten oblak“ jsou příliš dänikenovské, příliš přírodovědné, příliš naivní. Hned v prvních Toulkách Knihou jsme se učili odhlédnout od toho, co je na povrchu („jak Bůh tvoří“) k tomu podstatnému („že Bůh tvoří“, nebo ještě lépe „že tvoří Bůh“).

Ani ve 24. kapitole Druhé knihy Mojžíšovy tomu nebude jinak. Smysl není skryt za paravánem „jak“, ale za závojem „že“. Podstatná je samotná audience izraelských starších u Boha Abrahama, Izáka, Jáкова a Mojžíše. Svědčí o důležitosti dění, o velikosti chvíle. Po staletích rodinných dějin se stává z rodiny národ, institucionalizuje se jako nejen genofondový,

ale také (a především) náboženský fenomén, jako národ, který je zapsán, vyryt do dlaní toho, kdo jej vyvedl z Ur i Egypta, provedl pouští i mořem, napojil ze skály a nasýtil uprostřed písku. Dějiny Abrahama a jeho potomků se naplňují pod Sinajem – kvůli této chvíli kdysi dávný Abram opustil svůj sumerský domov v upadajícím, dříve bohatém městě Ur. Končí jedna velká etapa, začíná druhá – předěl mezi nimi je slavný, s ohněm a oblakem; s Bohem, který jako kdysi s Abramem řezal smlouvu na kanaánské vysočině, nyní ji potvrzuje společnou obětí, společnou hostinou, společným setkáním, i když Bůh, kterého vidí izraelští starší, není o nic méně skryt lidským očím, než když Abram vidí dýmající pec a ohnivou pochodeň (Gn 15).

Barvitost a tajemnost 24. kapitoly tak není výzvou k naivnímu zkoumání „jak to bylo“, ale vykřičníkem, podtržením: „tady se děje něco významného“.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 26, verše 6 - 16 (NOVÝ ZÁKON)

Všimněme si, že dnešních deset veršů patří k sobě. Jako by událost s vylitím vzácného oleje na stolujícího Ježíše byla úvodem a vysvětlivkou ke třem veršům o nečekané Jidášově zradě.

Vylití, vyplývání vzácného oleje hodnotí učedníci tak trochu způsobem, který bychom dnes nazvali farizejským: olej se prý měl prodat a peníze rozdat chudým, použít tak drahý olej k jednorázovému projevu úcty je prý rozmařilé plýtvání, okrádání chudých a sobectví. Čerstvě pomazaný Ježíš učedníkům připomíná to, co stále jakoby neslyšeli, vytěsňovali, nechtěli přijmout: nepřišel do Jeruzaléma zazářit, ale zhasnout. Pomazání, kterého se mu dostalo, nebylo k úctě, ale k pohřbu.

Těžko porozumět, když vám chybí nadhled dvaceti staletí, příručky v kapse a luxus neangažovanosti v ději. Učedníci stojí v příběhu, který se kolem nich a s nimi už měsíce valí, oni se valí a převalují s ním a v něm, až nezvládají „valit oči“. Obklopeni detaily přehlédnou celek, smysl, zvěstnou linku. Jidáš, obklopen detaily, zasažen a vtažen zvěstí nového, Božího království, které co nevidět přijde, tyto nové události

uspíší, postrčí v obecném zájmu, z touhy, z hladu po tom novém. Udá Mesiáše, hráči odkryjí karty toho tichého a krutého jeruzalémského pokeru, Mesiáš vyloží čtyři esa a červeného krále, velekněží hodí karty rubem vzhůru, je dohráno, vyhráno, zjednán průchod tomu novému, teď to začne. Že Jidáš špatně viděl do karet, že partie dopadne jinak, že Kaifášova esa nejprve ztlučou a pak přitlučou Mesiášovu plonkovou karetní bídu, není tak docela Jidášova vina.

A tak si do 21. století z dnešního textu odnesme, že není dobré vynášet rychlé odsudky, že ne vždy vidí nejlépe ten, kdo je uvnitř dění a nejbliže k jeho středu, že horlivost je sice sympatická, ale může být osudně krátkozraká a že nemusí být vždycky jidáš, kdo se chová jako Jidáš.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

77. O TEXTILNÍM JEVIŠTI A DVOJÍCH VELIKONOCÍCH (Ex 25-30 a Mt 26,17-29)

DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (EXODUS): KAPITOLY 25 až 30 (STARÝ ZÁKON)

Pět kapitol obsahuje detailní instrukce k vybavení a vyrobení svatyně a základní pokyny pro kněžskou službu. Z rodiny se stal národ, z víry náboženství, ze zvyklostí systém. Padesáti lidem stačí příklad, tisícům lidí stačí tradice, národ potřebuje věrouku ilustrovanou liturgií a sjednocující symbol. Proto se z abrahamovských oltářů stává izraelská svatyně, textilní varianta budoucího kamenného chrámu. Ve svatyni bude pravidelně liturgicky demonstrováno dění, v jehož kulisách může účastník a pozorovatel zahlédnout a pochopit dřeň zvěsti o Bohu, který vyvádí, aby přivedl.

Všimněme si – svatyni a její vybavení, velmi kvalitní a velmi drahé – materiálně zabezpečí každý Izraelec poskytnutím části svého majetku, podle svých možností a ochoty dávat. Svatyně je jen jedna, tomu odpovídá způsob a cena jejího provedení. Svatyně je putovního charakteru,

protože lid je uprostřed pouště a prvním způsobem jeho existence bude cesta. Svatyně přetéká symboly, které demonstrují, nasvěcují, vymezují a ilustrují. Svatyně je složitý systém stanového příbytku, jeho obsahu, metodiky a personálního zajištění. Svatyně je místem setkávání Boha Izraele s lidmi, s člověkem; je místem, kde je Bůh mezi svým lidem demonstrativně přítomen. Svatyně a její provoz je věc velmi vážná, velmi úctyhodná a velmi atraktivní ke zneužití – proto striktní vymezení okruhu jejího provozního personálu a podmínek, za jakých pracuje, proto striktní omezení pro využívání produktů určených pro její provoz. Již v prvních kapitolách Toulek Knihou jsme pozorovali zásadní rozdíl mezi pomýlenou magií fíkového listí a důvěrnou jistotou kožených suknic kolem pasu hlavních hrdinů příběhu. Magie jako manipulace s božstvem neztratila se staletími na atraktivitě a ráda pracuje s bohoslužebnými atributy – proto zákaz zneužívání pro svatyni vyrobených symbolů, které by magie považovala za prostředky (např. kadidlo). I ve 21. století si často bláhově myslíme, že to, oč běží, je svěcený materiál nebo posvátný postup.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 26, verše 17 - 29 (NOVÝ ZÁKON)

Velikonoční večeři, tzv. „poslední večeři“, popisuje v Matoušově evangeliu ne více než 12 veršů. Všimněme si rozdílu mezi starozákonním a novozákonním přístupem: ve starozákonním podání je chrámová bohoslužba nového národa – vybavení svatyně, řád pro svatyni, obětní řády, kněžské řády – záležitostí mnoha kapitol. Novozákonní bohoslužba chleba a kalicha si vystačí s dvanácti verši. Starozákonní náboženství se rodí z monumentálního substrátu velkých cest, velkých činů, velkých událostí s množstvím aktérů a v komparsu zahlédneme celé státy i dlouhé dějiny – novozákonní náboženství to všechno zdánlivě minimalizuje do jedné večeře několika outsiderů a jedné exemplární popravy. Jeruzalémská etapa životní cesty Ježíše, který je Kristus, je koncem starozákonního dění, poslední večeře je počátkem tohoto konce.

Nenechme se svést k tomu, abychom podstatnou zvěst hledali v určení zrádce, i když zaujímá významnou část dnešního textu. Můžeme se domnívat, že určení zrádce je zařazeno jako vyjádření skutečnosti, že Ježíš do Jidáše vidí, že zradě nepředěšel ne z nevědomosti, ale z rozhodnutí nechat

Jidáše konat, co si rozjednal.

Podstatnější sdělení přinášejí poslední čtyři verše dnešního oddílu. V kontextu poslední večere znamenají radikální obrat, radikální proměnu celého starozákonního náboženství, které je najednou vyluxováno černou dírou nadcházející Mesiášovy popravy a přetaveno do zcela jiné podoby, odpovídající nové situaci nového letopočtu, letopočtu „po Kristu“.

Tam, kde před velikonocemi byl systém národního náboženství, vystavěném na dějinných zlomech odchodu Abrama z Ur a Izraele z Egypta, vybaveném systematickou a složitou chrámovou bohoslužbou, založeném na odlišnosti a náboženském vyčnívání následovníků unikátního Hospodina v unifikovaném světě okolních bohů a bůžků, je po velikonocích nenárodní náboženství roztržštěných společenství stolu, vystavěné na ubitém a přesto Mesiáši, vybavené kalichem a chlebem společného stolování, založené na přítomnosti Ježíše, který je Kristus, v životech jeho následovníků.

Starozákonní dění nabralo egyptskými Velikonocemi nečekaný spád – a jeruzalémskými Velikonocemi končí – ne proto, že by vyjití z Egypta ztratilo význam a chrám se neosvědčil – ale že vyjití už nesouvisí s mapou a smysl chrámové bohoslužby je naplněn velikonoční popravou.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

78. O BUDOVĚ V KALENDÁŘI A RELATIVITĚ HORIZONTŮ (Ex 31 a Mt 26,30-35)

DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (EXODUS): KAPITOLA 31 (STARÝ ZÁKON)

Po detailních předpisech jak a co vykonat dostává Mojžíš ujištění, že se Bůh postaral o personální a technologické zajištění tak náročného podniku. Nevznikne amatérský slepenec kompromisů, ale profesionálně odvedená práce podle předaných plánů.

Následuje výzva k vážnému naplňování příkázání o dni odpočinku, jako znamení smlouvy mezi Bohem a člověkem, jako dotažením svatyně až do kalendáře, jako tečka za pokyny k vybudování a vystrojení svatyně, umístěná na rozdíl od svatyně z látky, kůže, kovu a dřeva v čase a mimo prostor. Starozákonní den odpočinku, sobota, je zatížena zvláštním významem a zvláštním účelem. Představuje svatyni v čase, dostupnou starozákonnímu člověku i tam, kde svatyně v prostoru je vzdálena nebo neexistuje. Den sobotního odpočinku je zdaleka viditelným znamením o smlouvě mezi

Bohem a člověkem, vyvolává otázky okolí jako příležitost promluvit – podobně jako Noeho velkolod' uprostřed pole v bezpečném vnitrozemí. Starozákonní sobota je významově zatížena až k přetížení, je náboženským symbolem i svého druhu svatyní. Neděle prvního i jednadvacátého století podobný význam nenesou. O smlouvě mezi Bohem a člověkem již přece nevypovídá symbol soboty, ale realita probitého Mesiáše. O Bohu, který jedná jako Hospodin, již přece nenesou svědectví národ, ale jednotlivci. Helénistický svět prvního i postmoderní svět jednadvacátého století už přece nedá tolik na prvoplánovou vnější odlišnost, osloví jej spíše osobní příklad nepochopitelné důvěry než kolektivní dres náboženských specifik. Přesto den odpočinku nepřestal být zdaleka viditelným znamením o smlouvě mezi Bohem a člověkem, nepřestal vyvolávat otázky okolí jako příležitost promluvit – podobně jako Noeho velkolod' uprostřed pole v bezpečném vnitrozemí. Ta starozákonní sobota je tak jako den odpočinku rovněž sobotou novozákonní – a je jen na nás, jak s ní v tomto ohledu naložíme.

Závěrem zvláštního setkání obdrží Mojžíš desky svědectví, kamennou smlouvu. Boží jednání s Abramem a jeho potomky dosahuje prozatímního vrcholu. Rodina, kdysi vyvedená ze sumerského města, prošla dějinami a rozrostla se v národ. Kdysi tušený Bůh získal podivuhodným jednáním ujišťující obrysy. Malé společenství prožilo velké věci. Budoucnost

národa shromážděného na poušti je zaslíbena, zajištěna, zesmluvněna. Mojžíš stojící na vrcholu nevidí dění pod sebou, které podivuhodný rozhovor na vrcholu zbrkle dává do závorky. Každý vrchol, na který vystoupíme, může mít z druhé strany propast. Ale o tom příště.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 26, verše 30 - 35 (NOVÝ ZÁKON)

Žádný z účastníků velikonoční večeře kromě Ježíše ještě netuší, že znamenala tečku za jejich očekáváním, představami, plány. Když se lámou dějiny, většinou je to tichý nepozorovatelný zlom, všimneme si jej až podle důsledků, které vyvolá. Zatímco dějiny se zlomily a příkop jejich lomu již začal rozdělovat a scelovat, horlivý Petr ujišťuje Mesiáše o své loajalitě. Budoucí události mnohonásobně překonají jeho představy, Petr však v bezpečí přítomnosti a jistotě nevědomosti upřímně a naivně vyznává své sebehodnocení.

Nikdy nevíme, co nám život a zítřek přinese. Možná už zítra budeme z dnešního stoje ležet na břiše, s hlínou mezi zuby, s nosem od bláta. Možná nás zítřek zatíží tak, až nám pod břemenem bude praskat páteř a horizont se nám zkrátí, zmenší na půlmetr před špičkami bot. Nestavme vzdušné zámky z: „Pane, kdyby všichni, já ne...“. Garantem naší i Petrovy loajality, jistotou pro každou podobu zítřka není naše stabilita, přesvědčení, síla, ale zdánlivě naivní a dětinská důvěra tomu, kdo náš zítřek viděl už včera a je připraven nám jej pomoci nést.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant